

Aandachtspunten bij het handelingskader Associatie Wijkteams

December 2024

We hebben versie 2 van het handelingskader (*concept handelingskader en handelingsruimte voor professionals van lokale teams en regionale veiligheidsteams*, ontwikkelversie september 2024) aandachtig en met belangstelling gelezen. We houden van versie werken en vinden deze versie beter en rijker dan de vorige. Dus we zien uit naar versie 3! Daarvoor hebben we een aantal wensen en suggesties, die vanuit het perspectief van lokale teams veel gewicht in de schaal leggen, om tot omarming van een dergelijk kader te kunnen komen. We hebben ze geordend in vier punten. In de bijlage staan de belangrijkste opmerkingen per pagina van het concept handelingskader.

1. Aandacht voor werken in onzekerheid

Besteed (veel) meer aandacht aan het proces voorafgaand aan het maken van een veiligheidsplan (fase 1 uit de visie gefaseerd samenwerken): het werken in onzekerheid. In vrijwillige hulpverlening kun je alleen werken in en met de relatie. Daarnaast is het aangrijpingspunt van hulp vaak heel iets anders dan geweld of verwaarlozing. Het werk vanuit een lokaal team (en andere vormen van hulpverlening) start met in contact komen vanuit die vraag. Dan ga je in verbinding aan de slag met het gezin/huishouden met hun vraag (opvoedondersteuning of bestaanszekerheden) en dat kan een heel proces zijn, waarbij je nog niet meteen in de fase directe veiligheid zit met als doel het onveilige gedrag te stoppen, maar nog in het achterhalen of er wat aan de hand is. Dan moet je goed zijn in verbinden en van daaruit met gezin en door consultatie van anderen steeds meer zicht krijgen op wat er aan de hand is en nodig is (dat zijn de meldcode stappen). Dat verbinden en werken met gezin aan hun vraag kan al zo normaliseren, dat je niet eens in de fase directe veiligheid bewerkstelligen komt. Het vakmanschap van een professional bestaat er uit dat zij in deze dynamiek met iedereen oprecht in contact weet te komen (wat tegelijk soms niet lukt...) en de onzekerheid weet te hanteren. Die onzekerheid is drievoudig (en heeft dus ook veel meer plaats nodig):

1. **Transparante relatievorming** in meervoudigheid van perspectieven/ vragen. Om te komen tot gedeelde informatievergaring en een veiligheidsplan is er 'relatie opbouw' nodig met verschillende actoren, met elk een eigen perspectief en vraagstuk. Vaak zijn het 'derden' (denk aan school) die signalen zien. Het is dan al een heel proces om hulp (bijvoorbeeld in de vorm van een lokaal team, maar kan ook iets anders zijn) erbij te halen. Dat vraagt kennismaken in de meest brede zin van het woord. En betreft zowel het gezin als de professionals. Je moet elkaar leren kennen, leren vertrouwen en leren verstaan. Soms treed je dan ook al 'handelend' op. Hoe beter de relatie, hoe hoger de kwaliteit van de informatie doorgaans wordt. Maar je doet het vrijwel nooit voor/met iedereen goed. Juist als er zorgen zijn over en in een gezin.

2. **Transparantie oordeelsvorming** Je weet als professional nooit precies wat er aan de hand is, hebt beperkte en soms strijdige informatie. Dat is altijd aan de hand, want je bent niet 24/7 in alle situaties aanwezig en er zijn altijd verschillende perspectieven mogelijk op wat er gaande is, en wat er nodig is.
3. **Transparante besluitvorming.** Goed afwegen moet gepaard gaan met bescheidenheid waarin die onzekerheid een plaats heeft. We weten bovendien op voorhand nooit zeker hoe een bepaalde beslissing zal uitpakken. Je kunt niet in de toekomst kijken. Dat moeten we ook niet gaan pretenderen (ook niet via 'scenario denken, zoals de tekst suggereert). Er kunnen ook uitkomsten zijn die je niet beoogd had.

2. Er zijn meer actoren dan RVT en LT

Besteed (veel) meer aandacht aan andere partners in het sociaal domein dan alleen het RVT en LT. Veiligheid is van ons allemaal en iedereen heeft iets te doen hierin, ook de sociale basis, onderwijs, specialistische jeugdhulp, GGZ en volwassenenzorg. De huidige beschrijving wekt de indruk dat het lokaal team 'de enige' is die een rol heeft bij vrijwillige hulpverlening. Dat kan niet zo zijn (anders zouden we drang institutionaliseren). Dat geldt sowieso voor de benodigde grondhouding, maar ook voor een concrete vertaling daarvan in taken, verantwoordelijkheden, op grond van de bevoegdheden. We hebben allemaal de opdracht om te handelen bij (vermoedens van) onveiligheid. Wat dat handelen vervolgens behelst, hangt af van de verschillende opdrachten en bevoegdheden.

3. Maak het praktisch & realistisch voor de *verschillende* actoren

De tekst is op dit moment nog uitgebreid en theoretisch ingestoken. Om concrete ondersteuning en richting te kunnen geven, heeft dat een vertaalslag nodig. Die vertaalslag zal rekening moeten houden met een onderscheid in handelingsperspectief van de verschillende actoren, met verschillende taken en bevoegdheden (grootweg te onderscheiden in: regionaal veiligheidsteam, lokaal team, en andere partners in het sociaal domein (zie vorige punt). Aansluiten bij een gezin betekent iets anders wanneer je dat met bevoegdheden doet, dan zonder. En betekent ook iets anders wanneer je een andere opdracht hebt. Dus de beschreven grondhouding geldt niet op dezelfde wijze voor alle werkers. Dat moet nadrukkelijker een plaats krijgen, zodat dat in de praktijk niet tot verwarring leidt (wat nu vaak wel gebeurt). Het vakmanschap van allen vraagt om met dit verschil om te kunnen gaan (niet om het weg te poetsen). Aan het eind van een generieke beschrijving, moet er dus een concretisering komen: dat betekent voor lokaal team dit, voor rvt dat, voor onderwijs en ggz zus en zo. Let daarbij op dat er geen harde afbakening mogelijk is tussen veiligheidsvraagstukken en andere vraagstukken. Dus wat – bijvoorbeeld – een lokaal team doet, doet het voor *alle* inwoners, *óók* als er sprake is van (een vermoeden van) onveiligheid. Dus de concretisering moet kloppen met andere beschrijvingen en richtlijnen. En let daarbij vooral op dat er niet toch een soort 'maakbaarheidsdenken' insluipt. Dat zit verborgen in teksten als 'samenwerken om

de bedreiging weg te nemen'. De opdracht aan de hulpverlening om het geweld te stoppen is te groot en onhaalbaar. Een hulpverlener is niet verantwoordelijk voor het gedrag van inwoners. Deze impliciete opdracht is ook onderdeel van het huidige probleem. Laten we dat in de nieuwe situatie anders doen. Dus wees specifiek, realistisch en bescheiden in wat je van een professional (met welke bevoegdheid) wel en niet kunt verwachten.

4. Status handelingskader

Besteed aandacht aan de vraag wat de status van dit handelingskader zou moeten worden, en denk ook tegen op de vraag hoe het gebruikt zou kunnen gaan worden. Dat gaat in de eerste plaats om de gevolgen voor de inzet van de professionals: is het ook praktisch en financieel haalbaar wat er wordt opgeschreven? Let ook in dit kader op realisme en bescheidenheid. Maar de gevolgen reiken verder. Het handelingskader zal zeker een plek gaan krijgen in het toezicht, het aanpassen/ontwikkelen van richtlijnen en wellicht zelfs in het curriculum van de opleidingen. Het verdient aanbeveling dat het handelingskader ook in dialoog met hen wordt opgesteld. Te beginnen met de IGJ en IJ&V, zodat er congruentie met toetsingskaders/ normen-kaders wordt gerealiseerd. En onderzoek hoe ook voor hen deze kaders als een 'levende praktijk' kunnen worden beschouwd, die worden bijgesteld op geleide van de hoe de praktijk zich ontwikkeld, zodat 'wet' en 'bedoeling' niet te ver uit elkaar gaan lopen, en professionals ook in die zin concrete ruggensteun aan zo'n handelingskader kunnen ontlenuen.

Bijlage: Opmerkingen per pagina

P.2

1. eerste zin is een tautologie. Dat maakt de opening minder krachtig.
2. hebben van een netwerk is ook van invloed op gezondheid en welzijn. Maak het breed.
3. *Helaas gaat het toch niet altijd goed* anders formuleren. Dit suggereert dat je het tóch 100% goed kunt laten gaan. Ik zou het gewoon benoemen: in sommige gevallen ontstaat in dergelijke situaties helaas huiselijk geweld, kindermishandeling of seksueel geweld.

P.3

4. Graag 0 tot 100 jaar (niet -10 maanden). Als je de moeder beschermt bescherm je ook het ongeborn kind. We hebben nog steeds recht op abortus in Nederland. – 10 maanden is niet werkbaar, want je weet alleen met terugwerkende kracht dat die zijn begonnen.
5. Klopt het dat de scope is: thuissituatie? Dus bijv niet: misbruik op de sportclub. Wie acteert daarin dan?
6. Deze definitie van kindermishandeling vraagt in onze ogen aandacht: waar is die in deze vorm vastgesteld?
7. Pas op met oordelen, 'we slagen er onvoldoende in'; en pas op met de opdracht 'we slagen er niet in het te stoppen': in wiens invloedssfeer ligt dat stoppen? Dat is vooral binnen het gezin. Je kunt een professionals niet verantwoordelijk maken voor het stoppen van geweld. Dat kan alleen de persoon zelf (of de politie). Geef ze geen opdracht waar ze niet aan kunnen voldoen. Dus maak precies wat je *wel* kunt verwachten van een professional. Wat is diens taak/opdracht?
8. Pas op met conclusies: dat we er niet in slagen geweld te stoppen, komt door de inrichting van het stelsel, etc. Is echt te kort door de bocht. Dat suggereert een maakbaarheid die er niet is. Er is eerlijk gezegd nog nooit zo weinig geweld (in het algemeen) geweest als in deze tijd en het neemt zelfs nog af.

P4

9. wees preciezer over de scope van het handelingskader.
 - o Nieuwe manier van werken geldt voor iedereen, niet alleen voor RVT en LT
 - o En binnen LT en RVT bestaat verschil vanwege verschil in bevoegdheden. Dus handelingskader moet daar op in gaan en is niet: onze size fits all. Dan beland je in de praktijk in de spraakverwarring van verschillende insteken (vanuit ontwikkeling, vanuit veiligheid – beide zijn legitiem!).
 - o Wie is 'we' in de tekst. Bijvoorbeeld in een zin als: 'we onderzoeken wat de situatie is': dat onderzoek betekent iets anders voor een lokaal team, dan voor een specialistische aanbieder, dan voor een RVT, dan voor de politie, dan voor de rechter, dan voor de onafhankelijk toetser. Wees preciezer.
10. én vast gezicht is het ideaal, maar is in de praktijk natuurlijk niet de realiteit. Soms ben je met twee vanuit LT betrokken, mensen gaan verhuizen, ander baan,

worden zwanger. Dus anders formuleren (we lezen ook niet zo'n frase bij prof van RVT, en daar zou je dat ook wensen).

9. Professional, specialist, wijkteam medewerker, termen lopen door elkaar heen. Liever niet 'specialist' gebruiken, dat zet iedereen in de verkeerde stand. Iedereen heeft een eigen specialisme.
10. Fijn dat specialistische aanbieders worden benoemd! Ook anderen graag.
11. Facilitering door organisaties: ook beleid en bestuur vraagt vakmanschap, in de parallelle processen. Dus zij moeten ook onderdeel zijn van het handelingskader (niet alleen faciliterend).

P5

12. Er staat: belangrijkste is omslag in denken, maar er staat telkens *handelen*. Handelen is concreet gedrag voortkomend uit een bepaalde visie, opdracht, taken en bevoegdheden. De visie komt ten dele overeen voor iedereen, de rest niet. Dus maak expliciet onderscheid. Toelichting waarom de visie ten dele overeen komt: je zult je visie moeten aanscherpen op het punt van je opdracht en bevoegdheden: wat betekent dat, dat ik met (of zonder) bevoegdheden naast een inwoner sta? Wat betekent samenwerking in een machtsrelatie en wat vraagt dat van de machthebber? En wat heeft die nodig aan tegenspraak om niet tot machtsmisbruik over te gaan (checks & balances in de organisatie: is dus meer dan faciliteren van het werk, het is ook sturen, zie eerdere opmerking, p4 punt 5).
13. Consequent denken vanuit autonomie, en daarnaast: beperking van de autonomie! Soms ga je als overheid immers ingrijpen.
14. Als we eerlijk zijn, zijn er maar weinig gezinnen die zeggen: dit is *mijn* plan. dus dit is niet zo'n sterk voorbeeld van een omslag (is toch nog systeem denken). Idem voor betrekken: Huishouden betreft in veel (de meeste?) gevallen helemaal niet het RVT....
15. We willen helemaal af van het estafette-model! (niet zoveel mogelijk)

P6.

16. Discussiepunten: het is belangrijk dat de onafhankelijke toets door een onafhankelijk iemand wordt gedaan, daar gaat een wereld aan gedachten en discussie aan vooraf. Dit niet wegpoetsen (er zijn verschillende meningen over en nu is er een besluit).
17. In het rijtje van vier elementen mist: bescherming tegen de overheid (rechtsbescherming)
18. Er staat *een gezamenlijke focus op veiligheid*. De eerste focus van een lokaal team is niet veiligheid, maar ontwikkeling, bestaanszekerheid en samenzijn. Hier zie je al dat de visie deels wel en deels niet overeen komt. Je kijkt toch door een andere bril, en dat moet ook.
19. We moeten toe naar een andere benaming van de (doorontwikkelde) visie gefaseerd samenwerken. Het klopt niet dat in een handelingskader 'de' visie van een marktpartij moet worden omarmd. Dat gaat niet om de inhoud, maar om de verhoudingen. Het leidt telkens tot afleidende discussie. Dus bedenk een nieuwe

term en geef het over aan het veld. Suggestie:
gebalanceerd samenwerken aan veiligheid.

20. Je kunt mogelijke schade niet expliciet in beeld brengen (dan beland je in een soort verplichte RI&E). Dus wat wordt hier bedoeld? Eens met dat je de mogelijke schade mee moet wegen. Het probleem is dat je het nooit vooraf kunt weten.
21. Niet *altijd* staat de zelfbeschikking voorop, soms moet dat wijken omdat je iemand wil beschermen. Ook hier weer: het gaat om het dilemma.
22. Wat wordt bedoeld met we wegen de wettelijke kaders? Die staan zelf toch niet ter discussie?
23. Wat wordt bedoeld met dat methodische reflectie een norm is die een gedeeld beeld geeft?

P.7

24. Over de 'juiste keuze': Schets de dilemma's, meer dan of-of. Ook bij de schets van het afwegen van het handelen: er wordt te snel toegewerkt naar één' beeld van het juiste ('een eenduidig beeld'), heel vaak lukt dat gewoon niet, dat hoort juist bij de geweldsdynamiek dat dat onder druk staat). Je zou misschien ook kunnen zeggen dat als je bereikt hebt dat er een beeld is, de onveiligheid is gestopt. Het juiste: juist voor wie op welk moment?
25. Het verkeerd kunnen hebben gaat ook over je waarneming en inschatting. Als je het altijd ook verkeerd kunt hebben, wat zegt dat dan over de betekenis van 'het juiste', het goede doen?
26. Vraag voor deze tekst mensen die filosofisch onderlegd zijn.
27. Wat wordt bedoeld met: als eerste rechten beschermen en bevorderen? Gaat dat voor op hulp bieden? En wat betekent dat dan praktisch (en ethisch)?

P.8

28. Grondhouding toepassen is instrumenteel. Dan is het geen grondhouding. Dus zeg iets als: uit zich niet in concreet gedrag wanneer het onvoldoende doorleefd is.
29. Op basis van vrijwilligheid: soms dus niet.....
30. 'laat de ander de regie houden' is een omkering. 'respecteert de autonome'?' (oid)
31. Altijd de vraag wat schadelijker is: goed!
32. Ipv feiten liever: observaties oid. Feiten suggereert een 'hardheid' die er vaak niet is.
33. Altijd openheid geven over handelen: niet altijd. Soms (bij uitzondering) houd je bewust je mond. Dus liever woorden als 'in principe'. 'Altijd' en 'nooit' kun je zelden waarmaken.

p.9

34. Hoe kan hulp schade toebrengen omdat de toegang ertoe te lang duurt? Dan is er toch juist geen hulp?

35. Er mist aandacht voor de belangrijke stappen van het 'erbij halen' (afweging door professional in vrijwillig kader of burger) en vervolgens erbij blijven (afweging door professional van RVT). Het gaat in 1 klap door naar het inzetten van bevoegdheden. Of je moet argumenteren dat het erbij halen van een RVT een bevoegdheid is die je inzet. Die moet dan echter heel breed belegd worden (bij veel partijen).

P.10

- 36. RVT werkt in aanvulling op LT **en anderen**
- 37. RVT hoeft niet anoniem te blijven als ze advies geeft
- 38. Het is alleen gerechtvaardigd om hulp te bieden. Dat is natuurlijk raar. Hulp aanbieden is altijd gerechtvaardigd. Bedoeld wordt: het is alleen gerechtvaardigd tegen de wensen/autonomie in te gaan, als...
- 39. Terugkerende afweging; mooi! Terugkerend en voortdurend.

P.12.

- 40. Lokaal team **of anderen**
- 41. Is het nodig samen de focus te richten op veiligheid; anders formuleren. Want nu suggereert het dat je als LT (of andere) de focus *verlegt*. Maar dat is niet zo.
- 42. Is er overeenstemming in het veld over de uitspraak dat bij acute onveiligheid de toekomst niet de focus heeft? Daar is best iets op af te dingen namelijk.
- 43. Graag omschrijving van begrippen (crisis, acuut, onveilig, etc).
- 44. In de fase van directe veiligheid wordt het onveilige gedrag gestopt: door wie dan? Dit is een onmogelijke eis om aan hulpverleners te stellen. Het lukt niet altijd (en moet zelfs niet altijd lukken: soms brengt het stoppen van het gedrag namelijk meer schade toe (zie eerdere zinnen). Dus ook hier: niet absoluut maken. Het zijn morele afwegingen.

P.13

- 45. Eerste zin is onduidelijk. Want de veiligheid was in de vorige fase al gerealiseerd...
- 46. Raar dat je pas in deze fase verklarende analyse maakt. Waar is dan bij het wegen wat je doet mbt ingrijpen/laten bestaan?
- 47. De stappen volgen elkaar logischerwijs op: juist bij werken in onzekerheid (dus de meldcode) ga je vaak heen en weer, het is niet zo lineair als dat geschetst wordt.

P.14

- 48. Noem het liever *ogenshijnlijke* belangentegenstellingen tussen kind en ouder.
- 49. Als het kan gaan politie en hulpverlening samen: dit is nou zo'n punt dat je uitgewerkt zou willen zien in een handelingskader. Er zijn natuurlijk heel veel gevallen van kmh waar je niet de politie op afstuurt, maar er wel klappen vallen. Noem je dat dan acuut onveilig? Wat vraagt dat dan? Het blijft te hoogover. Idem voor 'beoordelen de veiligheid': wat betekent dat?
- 50. Belangrijk dat professionals weten wie betrokken is: dat veronderstelt dat er een plek is waar alles over iedereen bekend is. Dan pleit je voor een alwetende

overheid. Dat kan niet de bedoeling zijn. Dus dit vraagt iets andersom. Hoe kom je vanuit een crisis, via goed contact maken, erachter wie er nog meer betrokken zijn.

P.15

51. En kunnen overige professionals wisselen: deze conclusie wordt te snel getrokken. Dat is nog maar de vraag of dat kan. Juist in situaties van structurele onveiligheid moet je structureel betrokken blijven, en niet alleen het lokale team. Anders ga je 'meevibreren' op de geweldsdynamiek.
52. Wie is we? Loopt in de tekst door elkaar heen.
53. Tempo van het huishouden: er mist een 'tenzij', want soms zie je toch noodzaak tot versnelling/ingrijpen...

p.16.

54. samen informatie verzamelen: dit is een beschrijving van een ideale wereld. Graag vertalen naar wat dat concreet betekent en dan recht doen aan de verschillende (on)mogelijkheden die er zijn. In een complexe echtscheiding bijv. staat juist dat samen onder druk...
55. nu de informatie bekend is: alsof dat wordt afgesloten. Je leert toch telkens dat je contact hebt weer iets nieuws, dus het is nooit klaar. Deze alinea is ook een vorm van afwegingen maken, dus hoort bij 2.
56. Ook bij samen wegen: er mist een reflectie op de principiële *ingewikkeldheid* hiervan (je zou kunnen beargumenteren dat als 'samen beslissen' lukt, er geen geweld wordt gebruikt). De werking van de macht wordt in de tekst onvoldoende geadresseerd. Zowel macht van pleger als macht van professional, overigens. Zie de zin: deskundigheid met of zonder wettelijke bevoegdheid. Juist die bevoegdheid toevoegen is het essentiële verschil!
57. 'het plan wordt uitgevoerd'. Dit is wensdenken. Wat betekent dit?

p.17

58. Professionals opereren in een team: welke professionals in welk team?
59. Besteed ook minimaal evenveel aandacht aan vaardigheden als aan kennis.

p.18

60. 'Het is pas gaandeweg duidelijk' dit is een essentiële zin! Werk dat beter uit wat dat betekent (dat je niet in de toekomst kunt kijken, en je dus altijd werkt op basis van onvolledige informatie en hypothesen. Zowel over wat er aan de hand is, als over wat het gevolg van je handelen zal zijn).
61. Tekst: kinderen ervaren een gebrek aan ruimte om zichzelf te uiten: de vraag is dus hoe je daar achter komt. Zonder in de beschuldiging te schieten (want misschien heb je gewoon een introvert kind voor je neus).
62. In verhouding tot prevalentie geeft de tekst onevenredig veel aandacht voor 'dwingende controle', tov geweld door stress, en al helemaal het grijze gebied wel/niet acceptabel gedrag en/of weten wat er aan de hand is (die laatste twee ontbreken in dit kader).